

Svenska normer styr ungdomar i mångkulturen

Vem är svensk och vem är invandrare? Det är långt ifrån självklart på högstadie- och gymnasieskolor där en stor andel av eleverna har föräldrar födda utomlands. Gränserna är flytande; eleverna tar till sig varandras ideal. Men ofta är det svenska normer som styr.

– Invandraringdomar vill likna svenskar. Det gäller både tjejer och killar. Det hänger ihop med att invandrarna inte är insläppta i det svenska samhället. Många är helt uppgivna, de tänker "jag ska ha en pojkvän, jag ska ha en liten Barbienäsa, jag ska ha blont hår".

Det säger Veronica Johansson, skolsköterska på Lötgymnasiet i Sundbyberg och sjuksköterska på plastikkirurgikliniken Akademikliniken.

Tajta byxor, bara magar och push-up-behåar som skjuter bröstet högt ovanför urringningen ser hon mycket av. Liksom pojkar och flickor som vill operera om sin näsa för att motsvara västerländska normer.

Veronica Johansson tycker att framför allt tjejer med invandrade föräldrar kan gå alltför långt i sina ansträngningar att anpassa sig till vad de uppfattar som västerländska ideal.

– De klarar inte riktigt det, de kan klä sig väldigt utmanande, säger hon.

I vilken utsträckning finns det då en motbild? Vad tar svenska ungdomar till sig från invandrare och deras barn? Ett exempel är språkbruket, där ungdomar med svensk bakgrund plockar upp slanguttryck från invandrantäta förorter. Reklambranschen är inte sen att hänga på; Arlas senaste yoghurtprodukt heter Yalla ("kom igen" på arabiska). Ett annat exempel är turbanen, som har blivit mode mycket tack vare rapparen Feven.

Men det händer också att svenska ungdomar tar till sig djupare värderingar som uppfattas som typiska för Mellanöstern. Det kan handla om att välja nyktra fester eller att vänta med sin sexdebut.

Den hets kring sex som har funnits bland svenska ungdomar de senaste årtiondena finns kvar. Sexuell erfarenhet är fortfarande högstatus för både pojkar och flickor.

– Det där man snabbt som sjutton ska bli väldigt erfaren, det finns. Man kan inte få tycka att det är OK med smeksex, säger Lucy Andersson, sexolog och kurator i Södertälje kommun.

Men för flickor med svensk bakgrund som har många kompisar med invandrarbakgrund kan det vara status att bevara sin oskuld.

– De svenska ungdomar som bor i områden där det bor många invandrare vill ju ingå i den gemenskap som finns, säger Lucy Andersson.

Både hon och andra skolkuratorer som Metro talar med ser utvecklingen som negativ. De har svårt att tänka sig att svenska tjejer frivilligt skulle avstå från rätten att tidigt experimentera med sin sexualitet.

– Det är en sak om du väljer att inte ha samlag, då är det ju bra. Men om andra pådyvlar dig att du inte ska ha det för annars är du dålig – då blir du låst. Det gäller både tjejer och killar, säger Lucy Andersson.

Fint att vara oskuld och fint att vara erfaren

Är det fint att vara oskuld? Javisst, svarar bästisarna Maryam och Cecilia, men det är heller inte fult att inte vara det.

Cecilia och Maryam har varit kompisar sedan de var sju år. Nu är de 18, de går i tvåan på Lötgymnasiet i Sundbyberg och de är fortfarande bästisar.

– Det som är bra med Cecilia är att hon förstår våra traditioner, säger Maryam. En annan svensk kompis kanske tycker "vadå jag förstår inte, vilken skitsak". Men Cecilia förstår.

Maryams föräldrar är födda i Iran, Cecilias är födda i Sverige.

Närmare hälften av eleverna på Lötgymnasiet har föräldrar som är födda utomlands. Men många av dessa ungdomar är själva födda i Sverige och har växt upp med svenska kompisar sedan dagis. Utbytet av ideal och värderingar märks.

– Man är stolt om man är oskuld, säger Maryam.

– Men det är inte heller så att det inte är bra att inte vara det, säger Cecilia.

När är det OK att ha sex?

– När man känner sig redo. Jag har hört massor med kompisar som har legat med killar tidigare, kanske på någon fest när de var fulla, och de har ångrat sig sedan, säger Maryam.

Cecilia menar att hon har påverkats mycket av Maryam och andra invandrarkompisar.

– Jag har till exempel väntat ganska länge med sexdebuten, säger hon.

Ett annat exempel är hennes förhållande till alkohol.

– När jag är med svenska kompisar så är det mycket mer supande än när jag är med invandrarkompisar. Då kan jag känna att jag står mittemellan. Jag vill inte dricka så för mycket men jag vill inte heller vara nykterist. Skulle jag ha umgåtts mer med svenskar skulle jag också ha druckit mer, säger Cecilia.

Västerländsk profil ideal bland invandrare

Många människor med invandrabakgrund väljer att operera om näsan. Men det är inte en svensk näsa de vill ha utan en västerländsk.

Att operera näsan är vanligt i Mellanöstern. Det är heller inte så tabubelagt som här. I exempelvis Iran går den som just opererat näsan till jobbet med bandage utan att låta sig generas.

Många invandrare från den delen av världen väljer också att genomgå operationen under besök i hemlandet. Ett skäl är att det är billigare; i Sverige kostar en näsoperation runt 25 000 kronor. Men för flera privata plastikkirurgikliniker i Stockholm är invandrare en stor kundgrupp just när det gäller näsoperationer.

– När det gäller näsplastiken är invandrarna överrepresenterade hos oss, säger Per Hedén, kirurg på Akademikliniken och författare till Plastikkirurgiboken.

Han betonar att ingen av hans patienter har genomgått operationen för att se mer svensk ut.

– Däremot vill de att deras utseende ska motsvara internationella ideal som är styrda av västvärlden. Sedan kan man fråga sig hur västvärldens ideal i sin tur har formats. De grundas i stor utsträckning på så kallade gudomliga proportioner som är djupt förankrade bland människor i alla kulturer.

Socialantropologen Ann Frisell Ellburg har skrivit om näsoperationer bland invandrarflickor i boken Behag och begär (Carlssons 1998). Hon menar att fenomenet är ett uttryck för förtryck på två plan. Dels förväntas kvinnor förändra sitt utseende för att duga. Och dels måste människor från andra delar av världen anpassa sig efter en löpande-band-skönhet där etniskt betingade variationer utplånas.

Ann Frisell Ellburg påpekar också att en näsoperation medför risker. Patienten kan drabbas av efterblödningar och infektioner. Ärr kan blockera luftpassagen i näsan. Det är också vanligt att patienten måste genomgå flera än planerat för att nå önskat resultat.

"Jag ville inte att min näsa skulle vara ett handikapp"

Leila är 25 år, rör sig vant i nöjeskvarteren kring Stureplan och har ett hippt jobb i IT-branschen. Men det är inte där hennes självförtroende sitter utan i hennes smala raka näsa. Den är ny sedan tre år tillbaka.

– Det kändes "yes, det löste sig" direkt när jag tog bort bandaget! Jag hade fått höra att dåligt självförtroende var ett psykiskt problem som inte skulle gå att lösa med en näsoperation. Men i mitt fall gick det, säger Leila.

Hon kom till Sverige från Iran med sina föräldrar när hon var 13. Ett tidigt minne är hur en släkting sade till henne "du behöver nog en liten näskorrigerings". Hon var då i tio–tolvårsåldern. När sedan en kompis på gymnasiet kallade henne "grisnäsan" bestämde hon sig: den hängande nästippen skulle bort och näsan skulle bli smalare.

– Jag ville bli av med den hemska känslan jag hade varje morgon när jag steg upp och tittade mig i spegeln, säger hon.

Leila säger att hon inte drevs av någon tanke på att hon skulle ha lättare att få jobb om hon opererade sig. Men nu efteråt tror hon att det kan vara så.

– Jag är i en mansdominerad bransch. Om två tjejer med samma kompetens blir intervjuade av en man så kan det hända att den som ser bättre ut får jobbet. Utseendet spelar roll på arbetsmarknaden, säger hon.

Jakob, 26 år och adopterad från Iran, ger samma bild: det var bristen på självförtroende som fick honom att välja att operera näsan. Som barn fick han höra gliringar av typen "snoken". Det satt i. Som vuxen ville han knappt sätta sig bredvid någon annan person på bussen eftersom det tvingade honom att visa sig i profil.

– Jag har aldrig velat vara en i mängden, men jag ville inte heller att min näsa skulle vara ett handikapp bara för att folk är så fördomsfulla.

För ett halvår sedan genomgick han operationen.

– De gick in i näsan och skrapade bort delar av näsbenet. Som på träslöjden, säger han och ler.

När han vaknade ur narkosen såg han knappt något alls, så svullet var ansiktet. Han fick stanna på kliniken i ett dygn och sedan gå hemma i två veckor med bandage över näsan. Det dröjde en hel månad innan svullnaden gick ned.

Nu är han mycket nöjd.

– Det ser fortfarande ut som en invandrarnäsa. Jag skulle inte vilja se västerländsk eller svensk ut. En del invandrare som opererar näsan kan man se det direkt på, de får en svensk liten gullig tjejnäsa.

Flera av dem som Jakob känner och som har opererat om näsan har gjort det för att de har trott att näsan har hindrat dem att få jobb.

– Det ligger något i det, folk har fördomar. Om man ska ta ett säljarjobb till exempel, då ser det inte propert ut. Men telefonförsäljare kan man förstås vara, säger Jakob.

Anm: Jakobs och Leilas namn är fingerade. De vill inte framträda under sina riktiga namn.